

X. A vezetékes hírközlő rendszer műszaki szakemberei

A XIX. század második felében a vezetékes távközlés – távíró és távbeszélő – folyamatos működését távírda tiszt, távírda kezelő biztosította, vonalőr gondoskodott a hibák elhárításáról. A légvezetékes vonalak tervezését, építését *távírda építész-tervező* végezte. A szakirányú mérnöki munkakörhöz tartozó ismereteket hosszú ideig nem oktatták az egyetemen. A posta első lépésben *mérnököket* kezdett alkalmazni. A postai felvételüket követően, órabéres vagy napidíjas alkalmazottként dolgoztak a számukra kijelölt munkahelyen. A *postamérnökök* a posta első mérnökei által írt tankönyvekből tanulhattak, a véglegesítéshez vizsgát kellett tenniük. Már 1897-ben külföldi tanulmányúton európai országok hírközlő berendezéseit tanulmányozták *postamérnökök*.

1905-ben *postamérnökök* már külföldi tanulmányúton vesznek részt, Kolossvári Endre, Haltenberg Samu, 1913-ban pedig Kolossvári Endre, Hollós József, Rédl Jenő, 1922-ben Holzmann Károly és Ratkovszky Gyula.¹ 1920-ban *postamérnöki* szaktanfolyam kezd meg működését, Vater József volt az első főigazgató. A hazai központi irányítást, fejlesztést *postamérnökök* végezték.

Balassagyarmat vonzaskörzete – beleértve a szécsényi és a rétsági járások területét – *vonalfelvigyázói szakaszokra* volt osztva. A *vonalfelvigyázói szakaszok* felügyeletét *vonalfelvigyázók* végezték. A vezetékes távbeszélő hálózat lassú gyarodásának időpontjától kezdve a *vonalfelvigyázók* voltak, akik egyenruhában végzett becsületes és szorgalmas munkájukkal kiemelten jelképei voltak a posta vezetékes ágzatának. Addig, amíg a posta, hatóság volt, a *vonalfelvigyázók* hatósági feladatokat is elláttak. A *vonalfelvigyázók* voltak azok, akik évtizedeken keresztül biztosították a balassagyarmati és a vonzaskörzet távíró és távbeszélő hálózata folyamatos működését. Kijelölt működési területük volt.

A szakember-utánpótlás fontos volt a városi vezetékes távíró és távbeszélő feladatok ellátásával kapcsolatosan, szükségessé vált biztosítása. 1914-ben a korabeli újság közhírré tette: a kereskedelemügyi m. kir. miniszter a *m.kir posta- és távírdánál betöltendő gyakornok jelölti állásokra folyó évi június 15.-ével lejáró határidővel pályázatot, hirdet.*² 1918-ban pedig: *A posta- távíró és távbeszélő kezelési szolgálatban való kiképzés céljából négy középiskolát végzett 14-16 éves ifjak növendékké fölvetetnek.*³ *Távbeszélő tanfolyam nyílt meg a helybeli postán.*⁴

Budapesten, a Gyáli úton már 1906. november 19-én megindult egy hathónapos *vonalfelvigyázó* tanfolyammal a posta műszaki szakképzés.

1912. október 24-én nyitotta meg kapuit a Posta Műszerész Tanonciskola, a későbbi Puskás Tivadar Távközlési Technikum, szintén Budapesten, a Gyáli úton, a szép barokk épület második emeletén. Itt műszerészeket képeztek, akik az üzembe helyezésre került telefonközpontokat felügyelték, tartották karban és javították.

Mindkét szakképzés folytatódott az évek során, s mind több és több műszaki ismeretet kellett a tanfolyam hallgatóinak megismerni. A hathónapos képzés később két évre bővült.

Komoly műszaki elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkezett, aki a kétéves tanfolyamot elvégezte, s a tanfolyam elvégzése után a felelős *vonalfelvigyázói* munkakörbe került. Folyamatosan kerültek megrendezésre a *tanfolyamok*: az 1931-32. évben még csak 19 fő, 1940-ben már 31 fő végezte el.⁵ Elsők között vett részt *vonalfelvigyázói tanfolyamon* Balassagyarmatról Szigeti (Szigethy) Gáspár *vonalfelvigyázó*. A kép a postaépület udvarán készült, az ülő sor jobb szélén Szigeti (Szigethy) Gáspár *vonalfelvigyázó*. Az álló sorban a második feltehetően Lavrik Pál *távírda munkás*.⁶

¹ Postamérnöki szolgálat első 50 éve 1887-1937. Budapest, 1991. 10., 15., 46. o.

² NHL, 1914. 25. sz.

³ NH, 1918. 34. sz.

⁴ NH, 1918. 22. sz.

⁵ Telefónia Múzeum. Album, egyedi képek.

⁶ A fénykép eredeti példánya 1940. június 9-én készült, az unoka, Fábián Attila tulajdona. Köszönet érte.

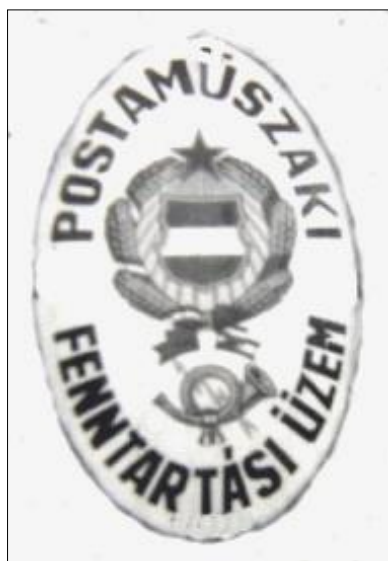
1931-32-ben városunk vonzaskörzetéből *vonalfelvigyázói tanfolyamon* Helyes Kálmán vett részt. A *vonalfelvigyázói tanfolyam* végén tabló is készült, a felső sorban jobbról a második képen Helyes Kálmán *vonalfelvigyázó*.⁷

⁷ Helyes Kálmán leánya, Gulya Pálné fényképgyűjteményéből. Köszönet érte.

Helyes Kálmán volt a felvigyázója a távíró és a távbeszélő hálózat működése során hosszú évtizedekig a rétsági *vonalfelvigyázói szakasznak*, amely a legfontosabb szakasz volt a vonzaskörzetben, hiszen a Balassagyarmat-Rétság-Vác közötti távbeszélő vonal biztosította Balassagyarmat összeköttetését a fővárossal, továbbá ezen a vonalon működött a vonzaskörzet egyetlen nemzetközi, Budapest-Zólyom közötti összeköttetése is. Az 1960-as években e sorok írója, akkori vezető beosztásában, személyesen is meggyőződhetett Helyes Kálmán nyugalományba vonulásáig végzett becsületes és szorgalmas munkájáról.

A XX. század első felében tovább folytatták fejlesztési munkájukat a *postamérnökök*, és folytatták volna a XX. század második felében is a kommunista rémuralom alatt: *A hagyományos, kopó-mozgó-forgó alkatrészeket tartalmazó, századeleji konstrukciós elvek alapján szerkesztett telefonközpontok helyett már a 30-as években kidolgozták a [...] crossbar központok elvét. [...] Ez adta 1947-ben [...] azt az ötletet, hogy az új amerikai crossbar központok jelfogós kapcsolómezőit [...] lássuk el elektronikus vezérléssel. Egy ilyen elektronikus vezérlésű crossbar központ ötlete akkor zseniálisan új gondolat volt. Amikor sikeres amerikai tárgyalásukról a vezető szakértők hazatértek, méltó elismerés helyett halálos és életfogytig tartó börtönítéleteket is tartalmazó büntetőper várt rájuk azokkal, hogy a Magyar Népköztársaság gazdasági és tudományos potenciáljáról állami titkoknak számító adatokat szolgáltatnak ki az USA-nak. (Ez volt a politikai indíttatású perek sorozatát elindító Standard-per.) Az emberi tragédiákon túlmenően szakmai tragédiát is jelentő ítélet sorozat hatása a szolgáltatásokban sokáig nem érződött. [...]*⁸ (A Standard perben halálra ítélték Geiger Imre vezérigazgatót és Radó Zoltán minisztériumi főosztályvezetőt, az ítéletet végre is hajtották.)

Az 1950-es évekig a balassagyarmati vezetékes távbeszélő hálózat a Miskolci Postaigazgatósághoz tartozott. 1955-ben alakult meg Balassagyarmaton a Postaműszaki Fenntartási Üzem, amely kezdetben a Miskolci, majd később a Budapest-Vidéki Postaigazgatósághoz tartozott. Ekkor jött létre a szomszédos Postaműszaki Fenntartási Üzem Salgótarjánban, azonos személyi és tárgyi feltételekkel. A balassagyarmati Postaműszaki Fenntartási Üzem helye a kezdeti megalakulási évek után a postaépület volt. A postaépület emeletén helyezkedtek el az irodák, egy szolgálati lakás, hátul a fölszínen még egy szolgálati lakás, az udvar hátsó részében a szerszám- és anyagraktárak, és később a lemezgarázsok. Nógrád megye területén a balassagyarmati Postaműszaki Fenntartási Üzem működési területe a balassagyarmati, rétsági és szécsényi járások, míg a salgótarjáni Postaműszaki Fenntartási Üzem működési területe a salgótarjáni és a pástói járások területe volt. Az üzem szervezeti felépítése egyszerű volt: felelős üzemvezető, üzemvezető helyettes művezető, adminisztratív beosztottak (műszaki előadó, műszaki

⁸ Fizikai Szemle, 1994. 9. 354. o.

nyilvántartó, műszaki rajzoló, anyagszámadó, forgalmi előadó, bérelszámoló). A balassagyarmati Posta Műszaki Fenntartási Üzemenél felelősségteljes vezető beosztásba nevezték ki – 24 évesen – e sorok íróját, a tervezés-építés-üzemeltetés irányítójának, amit 1964-től 1974-ig látott el, ezután a Nógrád megyei Távközlési Üzem hálózatos osztályvezetője lett 1977-ig, majd Fejér, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest megyék területén vezető hírközlőrendszer tervező volt nyugalomba vonulásáig.

A távbeszélő központ műszaki irányítója a főközpont vezető, beosztottai a központot karbantartó műszerészek (5-6) fő voltak. Érdekessége ennek a szervezeti felépítésnek, hogy a postahivatal létszámába tartoztak a távbeszélő központ kezelői, valamint azok a postások, akik a telefonszámlákból, a telefonfülkék készülékeiből a bevételt begyűjtötték.

A balassagyarmati Postaműszaki Fenntartási Üzem műszaki dolgozói működési területükön a lehetőségekhez mérten a leírt *vonalfelügyelői* rendszerben évtizedekig becsülettel és szorgalmasan dolgoztak a meglévő távbeszélő hálózat üzemeltetésén. Balassagyarmaton 1946-tól Csomány István, 1951-től Bálint János majd Cseri Pál volt a vonalfelügyelő, helyettes volt Maglódy Jenő.

A *vonalfelügyelői* székhelyeken leginkább a postahivatal épületeiben helyezkedett el a kis iroda és az anyagot-szerszámot tároló helyiség, s természetesen a szolgálati távbeszélő. A vonalfelügyelőknak teljes joguk volt eljárni és képviselni területükön a magyar hírközlési hálózat érdekeit, védelmét. A rájuk bízott hálózaton kisebb javítási munkát végeztek, elhárították a hibákat. Tömegesebb hiba elhárítására a felelős vezető közreműködésére számíthattak. A későbbi időben, a hálózat gyarapodásával egyidejűleg, állandó jelleggel a *távírda munkások* voltak segítségükre. Járműellátottságuk a kerékpár, később motorkerékpár, majd oldalkocsis motorkerékpár, s térítés nélkül, szabadjeggyel utazhattak vasúton. Anyaggal, szerszámmal való ellátásuk, irányításuk, ellenőrzésük közvetlen a balassagyarmati *vonalmester*, később a *művezető* feladata volt.

A vonalfelügyelők jellegzetes szerszámos táskával közlekedtek, ez egy félkörívhez hasonlatos vastag, puha marhabőr táska volt, vállra akasztható szíjjal. A kerékpár vízszintes vázára a táska csatos fedelével volt ráakasztható. A szerszámos táskában tartották és hordozták a kézi szerszámokat, úgymint 2 db acél laposfogót, kombinált fogót, 2 db húzálkötő hüvelyhez alkalmazható kötőszerszámot, oszlopvizsgáló árat, kis és nagyméretű csavarhúzókat, csavarkulcsokat, franciakulcsot, fémfűrész, ágfűrész, portalanító ecsetet, kis csigasort kaposvári húzálszorítókkal. Valamint a távbeszélő készülékek és elosztó szekrények nyitására szükséges speciális kulcsokat, kisebb munkákhoz szükséges anyagokat: porcelánszigetelőt, réz és alumínium kötőhüvelyt, bronz-, alumínium sodrál- és vashúzal darabokat stb. Hordozták a nélkülözhetetlen munkaeszközöket az egy pár mászóvasat, a munkásövrrel. A vonalfelügyelők egyenruha melletti öltözéke a báránybőrbéléses háromnegyedes bunda, usanka, bőrkesztyű volt. A motorkerékpárt vezetők külön védőöltözetként bőrruhát kaptak.

Kezdetektől a távíró vonalak tervezését, építését *távírda építész-tervező* végezte, az építést vonalfelügyelő segítségével vezette, szerte az országban. Vezetésükkel csoportokban dolgozó *távírda munkások* építettek. Joggal feltételezhetjük, hogy városunk távíró, majd később távbeszélő vonalait is *távírda munkások* építették.

Munkájukat hosszú évtizedeken keresztül csak kézi erővel végezték, így szállították, állították a távbeszélő oszlopokat.⁹ Elnevezésük annak idején annyira találó volt, hogy még az 1960-70-es években is fennmaradt.

A távbeszélő vonalépítő és karbantartó *távírdá munkások* munkájukat mindig a szabad levegőn végezték. Igen vidám emberek voltak, munka közben nem volt ritka az élcelődés. Mindenki derűségére szerették ugratni a fiatal, kezdő *távírdá munkásokat*. Még az 1950-es években történt egyszer, hogy két kezdő fiatalembert sikerült rávenni idősebb, dörzsölt társaiknak arra, hogy a vonalirányt fent az oszlopon egymással szemben állva a *tartóvasakra* a fekete olajfestéket az ecsetekkel ne kenjék – mert az ecsetek úgymond hamar elkopnak – hanem a fekete festékes ecseteket a tartóvashoz ütögetve fessék le a *tartóvasakat*. A két kezdő fiatalembert mit sem sejtve mindezt meg is tette. Munkájuk végeztével nagy derűség közepette másztak le az oszlopról, mindketten fekete pettyektől tele, hiszen ezzel a tréfás módszerrel egymást is *festették*.

Az oszlopon *mászóvasat*, *munkásövet* használtak, a szerszámok *tebénbőr táskában* voltak.

A kezdeti időben létezett egy *távírdá munkásokból álló* nagyobb, 8-10 fős és egy kisebb, 3-4 fős építő, szerelő csoport. A *távírdá munkásokat* a munkavezetők irányították. A *távírdá munkások* öltözete a munkaruha, bakancs, viharkabát, usanka¹⁰ volt. Az építő csoportok végezték a szerény hálózatbővítési munkát, valamint az ugyancsak szerényen engedélyezett új távbeszélő állomások vonalainak kiépítését, valamint a kisebb volumenű hálózat fenntartási munkát is.

A *távírdá munkások* szerszáma az *ásó, a lapát, a csákány és a döngölő* volt. Az

építő csoport az oszlopok állításánál *oszlopmelő vasvillákat*, az oszlopok merevítésénél *nagy csigasort* alkalmazott *húzálszorító békákkal*. Az acélkötelek megfeszítését *nóniusz fesztővel* végezték. Egy fő raktáros biztosította az anyag- és szerszámszükségletet az elvégzendő munkához.

A városban az új távbeszélő állomások vonalainak kiépítéséhez négykerekű kézikocsival¹¹ szállították ki a szükséges anyagokat, szerszámokat. Több szerszám esetében a

⁹ Fotó: Telefónia Múzeum.

¹⁰ Szovjet katonai mintájú, lehajtható fülvédős téli sapka.

¹¹ Fotó: Telefónia Múzeum.

szerszámokkal telt nagy szerszámos láda helyszínre szállítása is szükségessé vált. A vezetéképítés magasban, az épületeken történt egyes¹² és kettős létra segítségével.

Herédi Sándor: Távbeszélőoszlop szerelő munkásokkal festménye (1990) emléket állít a távbeszélő vezetéket építő munkásoknak.¹³

A balassagyarmati, rétsági és a szécsényi járások területén, Balassagyarmat városban és vonzáskörzetében, Nyugat-Nógrád területén a *vonalfelvigyázók* a nyári hőségben, a téli fagyban, hófúvásban, esőben és szélviharban, a későbbi időben a munkájuk ellátásához kiadott motorkerékpárral, oldalkocsis motorkerékpárral is, a településeken belüli és a települések közötti vezetékes távbeszélő hálózatot felvigyázták, a zavarokat elhárították, ellátták a posta (akkor még hatóság) képviselőjét.

A feladat-ellátás azt jelentette, hogy az év minden szakában, minden időjárási viszony mellett nekik motorkerékparra kellett ülni, és a helyszínen az adódó feladatot el kellett végezni.

¹² Fotó: Telefónia Múzeum.

¹³ Fotó: Telefónia Múzeum.

Az ilyen viszonyok között bizony a motorozás nem volt könnyű és élvezetes dolog, mint azoknak, akik saját elhatározásukból csak akkor ültek motorkerékpárra, ha az időjárási feltételek megfelelőek voltak.

A vonzáskörzetben az 1950-es évek végén a rétsági és a szécsényi vonalfelvigyázók voltak az első motorkerékpáros vonalfelvigyázók. 250-es Csepel¹⁴ szolgálati motorkerékpárt kaptak feladatuk ellátására.

Ők voltak az elsők, akik átülhettek a szolgálati kerékpárról a szolgálati motorkerékpárra. Szécsényből és Rétságról kiindulva gyorsabban meg tudták közelíteni az országút melletti vezetékes távközlési hálózat oszlopain vagy a települések helyi távbeszélő hálózatában fellépő hibák helyét. Ezzel rövidült az előfizetők telefonjának üzemszünete.

Nem minden Csepel motorkerékpáron volt második ülés. Ennek helyén csomagtartószerűen kellett elhelyezni a mászóvasat a munkásövvel, két oldalra lelógóan pedig a marhabőr szerszámos táskákat. A munka elvégzéséhez szükséges szerszámok és anyagok megegyeztek a kerékpáron szállítottakkal.

Ahhoz, hogy motorkerékpárra üljenek, a szakmai vezetés ellátta a vonalfelvigyázókat, – természetesen a bukósisak országos bevezetésének időpontjától kezdve – bukósisakkal. A valódi bőrruházat, bőrcsizmából, bőrnadrágból, bőrkabátból, bőrkesztyűből állt. A bőrruházat mérete olyan volt, hogy alatta megfért a normál téli egyenruha. A téli motorozás előtt öltözni kellett. Ezt a kényelmetlenséget csak a 25 éves, egyes vonalfelvigyázók esetében még több évi motorozás után az autók rendszeresítése szüntette meg. Bizony legtöbbjük megsínylette a rendkívüli

időjárásban történő motorozást, s a rövid nyugalománjuk idején előjöttek az ebből következő betegségek.

Üzembe helyezéskor mind a *szőlő*, mind az *oldalkocsis* motorkerékpárok ellátása megtörtént csomagtartóval, és mindkét oldalon lábvédő lemezzel. A vonalfelvigyázók a rendszeresített szolgálati motorkerékpárt otthon, saját házuknál tárolhatták, mindennap azzal indultak munkába, és azzal térhettek haza. Igen sok esetben előfordult a munkaidőn kívüli hibaelhárítás, a későbbi időkben

a munkaszüneti napi készenléti szolgálat, így adott volt a gyors helyszínre jutás.

¹⁴ Fotó: Telefónia Múzeum.

A Budapest-Vidéki Postaigazgatóság távközlési ágazatának vezetése felismerte azt a valós igényt, hogy egyre több szerszámot és anyagot kell szállítani a vonalfelvigyázóknak a munkavégzés helyszínére, és sok esetben van szükség a munka elvégzése érdekében segítőre. Nem utolsó szempont volt az sem, hogy a szélsőséges időjárási és útviszonyok esetében biztonságosabb az oldalkocsis motorkerékpár.¹⁵

A távközlési ágazatának vezetése – nyilván a szűkös anyagi lehetőségek miatt – Pannónia motorkerékpárok helyett Danuvia motorkerékpárokat is rendszeresített szolgálati motorkerékpárnak a vonalfelvigyázók részére.¹⁶ Ezeket a motorkerékpárokat is üzembe helyezésükkor már ellátták külön csomagtartóval és mind két oldalon lábvédő lemezzel.¹⁷ A kiegészítő szerkezetekre, leginkább a vonalfelvigyázó térdét és alsó lábszárát védő lemezekre nagy

szükség volt a rendkívüli időjárás és útviszonyok miatt. A balassagyarmati járás területén Bartos Pál, Varga József, majd Liszák János, a rétsági járás területén Cseri Ferenc és Berki Lajos, majd Szabó Géza, a szécsényi járás területén Vavrovics József és Gajzinger Ferenc, majd Pusztá Dezső vonalfelvigyázók részére biztosította a szakma a motorkerékpár vezető képzést, a helyszínre jutás gyorsabbá tétele érdekében ültek Pannónia, Danuvia motorkerékpárra.¹⁸

A balassagyarmati és környéki vezetékes távbeszélő hálózat üzemeltetés irányításának és ellenőrzésének megkönnyítésére az 1960-as évek végén már a szakmai vezetés is szolgálati motorkerékpárt kapott. A szolgálati motorkerékpár számára a postaépület udvarán mobil alumíniumlemez garázst rendszeresítettek.

¹⁵ Fotó: Telefónia Múzeum.

¹⁶ Fotó: Telefónia Múzeum.

¹⁷ Fotó: Telefónia Múzeum.

¹⁸ Fotó: Telefónia Múzeum.

A motorkerékpárok üzemeltetésekor menetlevelet kellett vezetni, a benzin- és olaj felhasználásához szigorú havi elszámolási kötelezettség tartozott. A vonalfelvigyázók benzin- és olajjegyet kaptak, később költségelőleget. Az elszámolásnál a menetlevelek alapján a havi megtett kilométer, a súlyozott kilométer, a henger űrtartalomhoz tartozó norma szerinti benzin és olajmennyiség képezte az elszámolás és az ellenőrzés alapját. A motorkerékpárokat a Posta Központi Járműtelep¹⁹ motorkerékpárokkal foglalkozó műhelye helyezte üzembe.

A KRESZ elméleti, gyakorlati oktatás és a vizsgáztatás központilag történt Budapesten, a Posta Központi Járműtelepen, a gyakorlati vezetés és a gyakorlati vizsga pedig a Népligetben. Rendkívül jól felkészült elméleti és gyakorlati oktatók képezték az ország minden tájáról összegyűlt vonalfelvigyázókat. A gyakorlati képzés kiterjedt bizonyos meghibásodás helyszíni elhárításának megtanulására is, mert bizony akkor, amikor még sok út makadám burkolatú volt, az utakon a defekt, a lánc elszakadás hamar megtörtént.

A szolgálati motorkerékpáros vonalfelvigyázók városunk vonzáskörzetében való működésének teljes időszaka alatt a teljes elméleti képzést és a rendszeres elméleti továbbképzést a Budapest-Vidéki Postaigazgatóság műszaki vezetése felügyelte és végezte. 1976-ban gyökeresen megváltozott hazánk közlekedési endje, szinte teljesen megváltoztak a közlekedési rend szabályai. Az új szabályokat a vezetői engedéllyel rendelkezőknek meg kellett tanulni és házon belüli vizsgát kellett tenni. Csak a sikeres vizsga letétele után vezethetett szolgálati járművet.

A vonalfelvigyázóknak havonta volt KRESZ-oktatás, jöllehet a rendszeres továbbképzést tanári diploma nélküli, de azért a szabályokban igencsak jártas közvetlen szakmai vezető, végezte.

¹⁹ Fotó: Telefónia Múzeum.

Most már bizonyított, hogy a negyedszázados időszak alatt a naponta közlekedő motorkerékpáros vonalfelvigyázók egyetlen esetben sem okoztak közlekedési balesetet.

A napi használat alatt megkopott, elhasználódott, meghibásodott, kisebb jelentőségű alkatrészek vásárlására, cseréjére állandóan volt lehetőség, ezt maguk a vonalfelvigyázók végezték el. A szolgálati motorkerékpáros vonalfelvigyázók járműveinek teljes műszaki felügyeletét a Budapest-Vidéki Postaigazgatóság műszaki vezetésével karöltve a Posta Központi Járműtelep szakemberei végezték. A motorkerékpárokat meghatározott idő és km teljesítmény után műszaki szemlékre kellett beszállítani a Járműtelep műhelyébe. Onnan vagy teljesen felújítva került vissza a motorkerékpár, vagy újat kapott a vonalfelvigyázó. Az előbbiekben említett két felügyeleti szerv szakemberei és a szakmai vezető évente szemlézték a motorkerékpárokat. A járműveket fel kellett állítani a balassagyarmati posta udvarán, láthatóvá kellett tenni a jármű tartozékait, tartalék alkatrészeket. Olyan esetre nem emlékszik e sorok írója, hogy hosszú évek során az így tisztán és üzemkészen felsorakoztatott motorkerékpárokon kifogást találtak volna a szemlélő szakemberek. Ez is biztosítéka volt annak, hogy a vonalfelvigyázók egyetlen esetben sem okoztak balesetet.

Az 1960-as évek végén némi változás következett be, amikor az üzem megkapta az első Barkas típusú gépkocsit,²⁰ majd lassan, de folyamatosan szaporodni kezdett a gépkocsi állomány.

Az 1950-es években a motorkerékpárok mellett a gépkocsi ellátást az egyetlen Csepel tehergépkocsi jelentette,²¹ amelynek rakterét ponyvával lehetett lefedni. A raktérben utaztak a *távírda munkások* a helyszínre télen, nyáron. Ez a gépkocsi hozta az építő, szerelő anyagot Budapestről.

Ez a gépkocsi segített be télen a zavarelhárításnál akkor, amikor a kerékpárok, későbbi időben a motorkerékpárok által már az utak járhatatlanok voltak. A gépkocsi elhelyezése a Kossuth Lajos utcában volt. Jellemző volt, hogy télen, a hideg reggeli órákban a gépkocsit tologatnia kellett a vonalépítő csoportnak az utcában, hogy elinduljon.

²⁰ Fotó: Telefónia Múzeum.

²¹ Fotó: Telefónia Múzeum.

Az 1960-as évek elején az üzem új gépkocsit kapott: szovjet gyártmányút, de csak 2,5 tonna teherbírásút, így a szállítási és utazási körülmények nem változtak. Az 1960-as években még mindig tehergépkocsival történt az utaztatás a munka helyszínére.²²

A telefonoszlopok szállítása ebben az időben még nem volt megoldott, mert két-három fenntartási üzem rendelkezett egy oszlopszállító utánfutóval. Ezt az utánfutót hozták-vitték a tehergépkocsik. Az üzemek szakmai vezetőinek volt a feladata koordinálni az oszlopszállítást a szükségletnek megfelelően.²³

Az 1960-as évek végén némi változás következett a munka színhelyére történő utaztatásban: az üzem a tehergépkocsi mellé személy és anyagszállító Robur típusú²⁴ gépkocsit kapott.

²² Fotó: Telefónia Múzeum.

²³ Fotó: Telefónia Múzeum.

²⁴ Fotó: Telefónia Múzeum.

A balassagyarmati távközlési szakemberek hatáskörébe tartozott az üzemi telefonhálózatok felügyelete is. Ilyen volt a Nógrádkövesd kőbánya-Szandai bánya-Berceli bánya drótkötélpályák melletti üzemi távbeszélő hálózata, amelynek időszakos műszaki ellenőrzését az üzem szakmai vezetője végezte.

A vezetékes távbeszélő hálózat építését, üzemeltetését végző szakembereknek korábban a vonalfelügyelői tanfolyamot kellett elvégezni, és sikeresen vizsgázni. E helyett az 1950-es évektől országosan bevezették a *híradástechnikai hálózatszerelő* szakmát, amelyet az általános iskola nyolc osztályát végzett fiatal fiúk a budapesti szakmunkás tanuló intézetben szerezhettek meg, három év alatt. Két év elméleti képzés Budapesten volt, egy év gyakorlati képzés pedig a lakhelyen, ott, ahol a későbbiekben számítottak a fiatal szakember munkájára. 1958-ban az érettségizett fiatal fiúk részére lehetővé vált a *híradástechnikai hálózatszerelő* szakma megszerzése két év alatt. Az azonos gyakorlati képzés mellett az elméleti képzés levelező formában történt, hetenként konzultációkon kellett részt venni.

1958. szeptemberben Balassagyarmaton elsőként négy érettségizett fiatal fiú kezdte meg a *híradástechnikai hálózatszerelő* szakma tanulását. Rövidesen két fő lemorzsolódott. A másik két fő azonban kiváló eredménnyel megszerezte az alapfokú szakmai ismereteket és a gyakorlati szakmai fogásokat. Honvédelem következett, majd a közép és felsőfokú szakmai ismereteket is elsajátítva, már 24 évesen középvezetői beosztásban irányíthatták a város és Nyugat-Nógrád vezetékes telefon hálózatának tervezését, építését, üzemeltetését. Később szakmai tudásuk és a technika állandó fejlődését végigkísérő sorozatos felsőfokú továbbképzések révén a beruházás és a tervezés irányítójaként vettek részt az akkor még korszerű crossbar távbeszélő központ, valamint a ma még mindig korszerű földalatti vezetékes távbeszélő hálózat megteremtésében.

Az évtizedekig jól működő *vonalfelügyelői* rendszer szinte erőszakos megszüntetése, átszervezése az 1960-as évek közepétől kezdődött el. A Budapest-Vidéki Postaigazgatóság vezetése folyamatosan szüntette meg a *vonalfelügyelő* örendelkezését, önállóságát, helyszíni műszaki ügyekben önálló döntési lehetőségét. Az átszervezés nem kímélte ezt az összeszokott, jól dolgozó műszaki gárdát, és hasonló volt a kolhozosításhoz, a térszerítéshez. Kialakították a körzetmesterségeket, összevonták a vonalfelügyelőket: beosztottak lettek, ezután mindennap utasítást kaptak, milyen munkát végezzenek. A körzetmesterségek székhelyei a vonzáskörzetben a járási székhelyek: Balassagyarmat, Rétság, Szécsény lettek. Az átszervezés azonban nem érte el célját, a nyugat-nógrádi területen semmivel sem fejlődött jobban, nem épült, nem gyarapodott jobban a távbeszélő hálózat, a polgárok ebből semmit sem éreztek, a telefonra várakozók száma nemhogy csökkent volna, hanem növekedett. Ettől az időszaktól kezdve állandó átszervezésekkel zaklatták a vezetékes távbeszélő hálózat műszaki dolgozóit. A személyi átszervezések tovább már nem biztosíthatták a technikai színvonal, a műszaki eszközök, a vezetékes távbeszélő hálózat fejlődését. A vezetés ennek ellenére is az átszervezéstől várta az eredményeket, ezért az tovább folytatódott. 1966-ban megszüntették magát a balassagyarmati Postaműszaki Fenntartási Üzemet, a területet Salgótarjánhoz csatolták, ott megyei üzemet hoztak létre Nógrád megyei Távközlési Üzem címen. Ez volt az átszervezések csúcsa, ez aztán megpecsételte Nyugat-Nógrád terület sorsát, így Balassagyarmat műszaki és adminisztratív dolgozóinak sorsát is, úgy jártak, mint az 1950-es években a vármegyeháza dolgozói. Hasonló sorsra jutott a távbeszélő hálózat is, mint az 1950-es években a vármegyeháza.

Az átszervezések makacsul folytatódtak. Az 1960-as évek végén a megszüntették a körzetmesterségeket, s göckörzetet alakítottak ki, balassagyarmati székhellyel. E további átszervezés sem érte el célját, polgárok ebből sem éreztek semmit, a távbeszélőre várakozók száma így sem csökkent. A távközlési szakemberek az érdemi szakmai munka helyett állandóan bolygatva, szakmai bizonytalanságban élve nem tudták kamatoztatni tehetségüket, megvalósítani elképzeléseiket a távközlési hálózat fejlesztése érdekében.

A balassagyarmati távközlési szakemberek a 1960-as évek közepétől a szakmai tudásuk legjavát adva, a szűkös műszaki körülmények ellenére nagy szakértelemmel dolgoztak, tervezték, fenntartották, bővítették a balassagyarmati távbeszélő hálózatot. A meglévő távbeszélő hálózat

állapotát is magas szinten tartották. Ezt még tíz éven keresztül tudták tenni Balassagyarmaton, ahol már az akkori viszonyoknak megfelelő elégséges volumenű kábelhálózat működött, s ismeretlen volt a tömeges távbeszélőt megbénító kábelbeázás. Szakmai segítséget tudtak adni a salgótarjáni térségben a tömeges kábelbeázások elhárításakor (1970 közepén, 1971 februárjában és májusában, 1972 júliusában, 1973 februárjában). Effektív munkával is segíteni tudtak 1973 őszén a Salgótarján - Cered között elhanyagolt légvezetékes hálózat felújításában.

Az 1970-es évek közepétől a felsőfokú távközlési végzettségű balassagyarmati távközlési hálózatos szakembereknek már nem volt jövője a megyében. Helyettük a vezetésben vasútvontatási szakember, a vezetékes távbeszélő hálózat osztályvezetőjeként központos szakember, a távbeszélő hálózat építésvezetőjeként kertészmérnök, de politikailag természetesen megbízható emberek jelentek meg. Ezt bizony megszínylette a továbbiakban a Nógrád megyei, a nyugat-nógrádi, ezen belül a balassagyarmati vezetékes távközlési hálózat további üzemeltetése, fejlesztése. Mindezek kárvallottjai maguk a polgárok voltak.

Azokat a balassagyarmati vezetékes távközlési szakembereket, akik nem voltak hajlandók Salgótarjánban letelepedni, a Budapest-Vidéki Postaigazgatóság műszaki vezetése nem engedte elveszni, az igazgatóságtól távozni. A négy megye tervezési és a beruházási munkák végzésénél, irányításánál kaptak vezető beosztást.

Az 1970-es évek végétől a laikus „vezetékes távközlési szakemberek” lassan kikoptak, felnövekedett egy újabb szakember gárda a megyében, Salgótarjánban és Balassagyarmaton is.

Magyarországon a hírközlési szolgálatuk közben életüket vesztettek emlékére emlékmű áll Balatonszemesen: *A magyar államiság ezer éve alatt – viszontagságos történelmüinktől többszörösen érintve – sok ezer hírvivő, majd postás, végül a 19. század közepétől a távközlési berendezéseket építő és üzemeltető alkalmazott vesztette életét a hírközlés szolgálatában. Emléküket hivatott őrizni a balatonszemesi Postamúzeum udvarán 2004 novemberében felavatott hírközlési emlékmű.*

A meghívásos pályázattal kiválasztott mű Trisler Ferenc²⁵ pécsi szobrászművész alkotása.

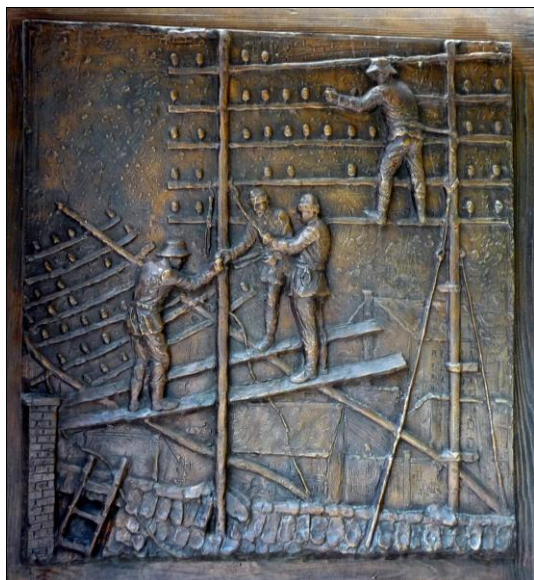
Központjában lehajtott fejjel, nehéz táskájával, fedetlen fővel életét áldozott társai előtt tisztelve egy kézbesítő postás áll.

A kissé megnyíló bronzkapun hat kazettán életképeket láthatunk, amelyek magukban rejtik, vagy éppen bemutatják a tragédiákat.

²⁵ Trisler Ferenc (1945-): magyar szobrász.

A két felső dombormű a telefon hálózatszerelők munkáját örökíti meg egy épület tetőzetén a légvezeték szerelést és egy kábelaknában a kábelszerelést, *ahol a leesés és a gázmérgezés veszélye leselkedik rájuk.*

Az eltelt évtizedek alatt Balassagyarmaton és vonzáskörzetében nem vesztette életét műszaki dolgozó a szolgálat ellátása közben.